

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto VIPRO II-hankkeen selvityksistä

1. Yleistä

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen mielestä VIPRO II –hankkeen raportit jäävät kapealaisiksi selvityksiksi, joissa ei ole pyritty riittävän laajasti tarkastelemaan pakolaisten vastaanottoa kokonaisuutena. ELY-keskuksen mielestä raporteissa olisi tullut laajemmin analysoida pakolaisten vastaanoton kokonaisuutta, tavoitteita ja viime vuosien määrällistä kehitystä sekä viimeaikaisten kansainvälisten konfliktien mahdollisia vaikutuksia esimerkiksi jos Suomen vuosittain vastaanottamien pakolaisten määrän kaksinkertaistuisi 6000:een.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen mielestä tulisi erityisesti tarkastella niitä pitkäaikaisia vaikutuksia, joita vastaanottokeskuksista itsenäisesti kuntiin muuttavat aiheuttaa toisaalta omalle kotoutumiselleen ja toisaalta kunnille. Nykyinen 1990-luvun olosuhteisiin luotu kuntiin sijoittamisen järjestelmä ei toimi tilanteissa, joissa sijoitettavien pakolaisten määrä nousee yli 2000:n - järjestelmän kautta kyetään hoitamaan noin 1500-2000 pakolaisen vuosittainen sijoittaminen. Jos sijoitettavien pakolaisten määrä nousee yli 2000:n, niin kuin viimeisen viiden vuoden aikana on tapahtunut, kunnat eivät ole halukkaita lisäämään vastaanottoaan sopimusperusteisesti ELY-keskusten kanssa, kun Maahanmuuttovirasto samanaikaisesti ohjaa pakolaisia ohi virallisen järjestelmän itsenäisesti kuntiin.

ELY-keskus katsoo, että raporttien pohjalta olisi aloitettava valmistelu kotoutumisen edistämiseksi annetun lain muuttamisesta mm. pakolaisten kuntiin sijoittamisen osalta. Hallittu maahanmuuttopolitiikka edellyttää vuosittain vastaanotettavien pakolaisten määrän ja resurssien välistä tasapainoa. Pakolaisten kotoutumisen kannalta on ratkaisevan tärkeätä, että kunta pystyy tarjoamaan ensimmäisen asunnon ja alkuvaiheen palvelut. Tällä hetkellä vajaan tuhannen pakolaisen osalta vuosittain asuntoa ei kyetä järjestämään lainkaan tai asunto oin ahdas ja perustuu lyhytaikaiseen vuokrasopimukseen.

30 .9.2014

ELY-keskuksen mielestä pakolaisten kuntiin sijoittamisen tulisi edelleen perustua kuntien vapaaehtoisuuteen sekä valtion ja kunnan väliseen sopimukseen. Sopimus- ja korvausjärjestelmää tulisi muuttaa siihen suuntaan, että myös kunnilta vaadittaisiin todellista sitoutumista vuosittaiseen vastaanottoon ja erityisesti pakolaisille tarjottaviin asuntoihin. Itsenäisesti kuntiin muuttavien osalta kunnille ei tulisi maksaa lainkaan laskennallisia korvauksia, koska kunta ei ole täyttänyt sopimuksen mukaisia ehtoja. Muilta osin korvaukset maksettaisiin todellisten kustannusten mukaan. Laskennallisissa korvauksissa tulisi myös huomioida asunnon järjestämisestä kunnille aiheutuvia kustannuksia, jolloin niiden taso nousisi ja kunnat saisivat lisää resursseja alkuvaiheen palveluihin.

Hallitun maahanmuuttopolitiikan toteuttamiseksi oli myös harkittava pakolaisten kuntiin sijoittamisen keskittämistä työ- ja elinkeinoministeriöstä ja ELY-keskuksista sisäministeriöön ja maahanmuuttovirastoon. Keskittämistä puoltaa mm. se, että virasto jo vastaa kiintiöpakolaisten valinnasta sekä vastaanottokeskusten ohjaamisesta. Kuntien kannalta on hämmentävää, kun valtion eri virastot toimivat koordinoimatta ja osittain ilman yhteistyötä keskenään ja kuntien kanssa. Lisäksi julkisen talouden rahoitusvaikeudet edellyttävät hallinnon yksinkertaistamista ja tehostamista; keskittämällä esim. maahanmuuton alkuvaiheeseen (pakolaisten lupa-asiat, kuntiin sijoittaminen) liittyvät tehtävät yhdelle viranomaiselle saataisiin aikaan merkittävää toiminnan tehostumista ja kustannussäästöjä. Myös pakolaisista maksettavat korvaukset sopisivat tähän kokonaisuuteen. ELY-keskukset voisivat keskittyä maahanmuuttajien työllistymisen ja etnisten suhteiden edistämiseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus toteaa, että kaikkia Suomen hyväksymiä pakolaisia tulee kohdella yhdenvertaisesti ja tarjota samanlaiset peruspalvelut kaikille ryhmille. Tämä koskee erityisesti asunnon hankkimista. Kiintiöpakolaisten vastaanotto voisi tulevaisuudessa perustua malliin, jossa kiintiön vuosittainen suuruus perustuisi valtion ja kuntien etukäteen sopimaan määrään, jonka pohjana olisi kuntien vastaanottoon varaamat asunnot. Tällöin kiintiöpakolaisten vastaanottoprosessi nopeutuisi huomattavasti, kun asunnot olisivat valmiina jo ennen varsinaista kiintiövalintaa.

VERTTI-raportissa esitetty tavoite siitä, että ELY-keskukset keskittyisivät kuntapaikkojen hankkimiseen vain kiintiöpakolaisille ja haavoittuvassa asemassa oleville oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille, ei käytännössä onnistu ainakaan

30 .9.2014

Varsinais-Suomessa, koska kunnat eivät halua vastaanottaa vaikeita tapauksia, jos sopimuksessa oleva sijoitettavien pakolaisten määrä on jo täytynyt itsenäisesti kuntaan muuttavista pakolaisista.

Pääosa VERTTI-selvityksessä esitetyistä toimenpiteistä perustuu nykyisen hajanaisen ja ellei lain vastaiseen, niin sen hengen vastaisen käytännön kehittämiseen. Esitetyt toimet parantavat tilannetta, mutta niillä ei kuitenkaan kyetä vastaamaan varsinaisesti pakolaisten vastaanoton haasteisiin.

Ilman huoltajaa saapuvien lasten vastaanottojärjestelmää leimaa vastaanottojärjestelmän näkökulma. ALTTI-selvityksessä lapsen edun näkökulmaa ei ole nostettu riittävästi esiin.

ELY-keskuksen mielestä perheryhmäkotien tulee sijaita erillään turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksista ja ryhmäkodeista. Turvapaikanhakuprosessi on henkisesti hyvin hankala elämänvaihe aikuisillekin, saati ilman huoltajaa olevalle lapselle. Epävarmuus, ahtaat asumisolot ja kielteiset päätökset tai niiden pelko lisäävät henkistä kuormitusta. On lapsen edun mukaista saada asua olosuhteissa, joissa ei koko ajan ole läsnä epävarmuus ja huoli omasta tai kaverin tulevaisuudesta. Myös kielteisen päätöksen saaneiden henkilöiden käännäminen saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa lapsi kokee uudestaan aikaisempia traumaattisia kokemuksiaan.

ELY-keskus pitää erityisen hyvänä asiana raportissa esitettyä hyvien käytäntöjen levittämistä. Varsinais-Suomessa sijaitsevan perheryhmäkodin osalta kunta (Turku) on mukana heti perheryhmäkotisijoituksen alusta saakka vastaten mm. sosiaalityöstä ja terveydenhoidosta kuten muidenkin vastaanotettavien pakolaisten kohdalla. Tällöin lapsen aikuistua sosiaalityöntekijä ja terveydenhoitaja säilyvät ja tältä osin ei muutoksia tule.

Varsinais-Suomessa on panostettu ilman huoltajaa tulleiden lasten avohuollon tukipalveluihin. Pääsääntöisesti 17-v. täyttäneitä lapsia on sijoitettu suoraan kuntaan ja heitä on tuettu erillisellä alkuvaiheen tuella, jota on mahdollista saada 21-v:een asti. Kunta tarjoaa normaalit vastaanottopalvelut (sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja) ja ulkopuolinen palveluntuottaja vastaa nuoren tukemisesta ja asumiseen liittyvästä neuvonnasta ja ohjauksesta. Tämä tukimuoto on merkittävästi perheryhmäkotiasumista edullisempaa ja kunnilta on saatu myös hyvää palautetta

30 .9.2014

ELY-keskus haluaa kiinnittää huomiota vastaanottolain 17 §:ään. Lapsen edun näkökulmasta nykyinen 17 § on hyvin ongelmallinen: tukiasuntolan osalta paikkaluku ja henkilöstön määrä ja koulutus ovat hyvin kaukana lastensuojelun 59 §:n säännöksistä eikä 2. momentin soveltamisesta ole tarkempaa määritelmää kuin viittaus lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. Laista tulisi poistaa joko suora viittaus lastensuojelulakiin tai sitten säätää tarkemmin niistä olosuhteista, jolloin voidaan soveltaa tukiasuntolan huomattavasti lievempiä määräyksiä.

kehittämispäällikkö

Martti Rantala

maahanmuuttopäällikkö

Kalle Myllymäki